

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 8 Ocak 2020

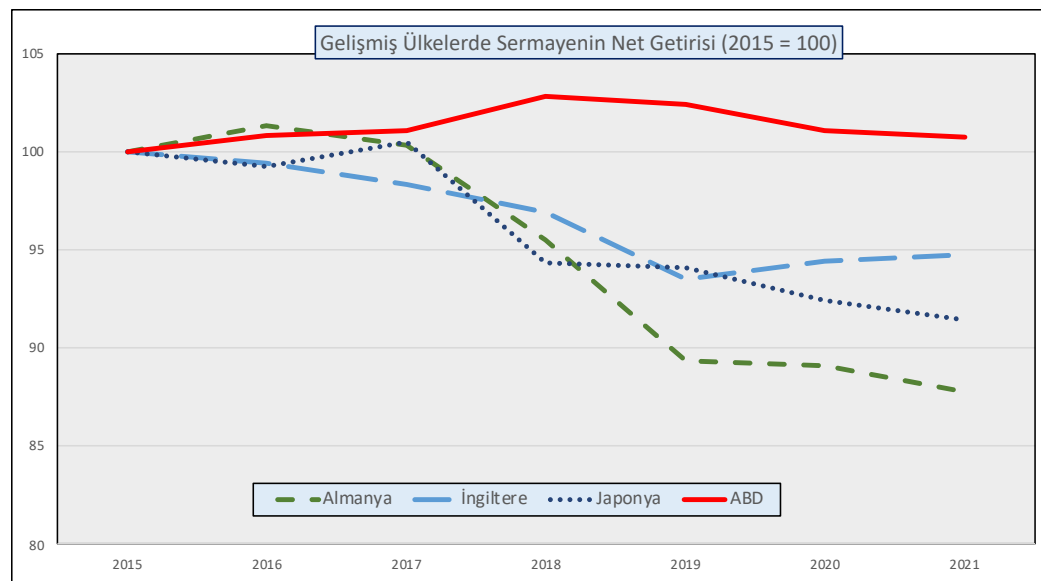
2020'ye Girerken Küresel Ekonominin Dinamikleri

Yıldönümlerinde geçmiş dönemin bir muhasebesinin yapılması ve ileriye dönük öngörülerin sunulması adettendir. Ben de bu ve önümüzdeki haftaki yazılarımda küresel ekonominin 2020'ye ilişkin seyri üzerinde bir dizi değerlendirmeyi bu köşede siz okurlarımla paylaşmayı düşündüm.

Bu değerlendirmelerde yakın dönem finansal konjonktüre ilişkin (faiz – borsa – kur – enflasyon, vb.) beklentilerden ziyade, küresel ekonominin ana dinamiklerini irdelemenin daha uygun olacağını düşünüyorum. Bu bağlamda analizimize küresel kapitalizmin en temel güdüsü olan *kar oranları* ve *kar beklentilerinden* başlamanın en doğru yöntem olacağı açıktır. Kar güdüsü küresel kapitalizmin birikim ve dolayısıyla büyüme tercihlerinin, kuşkusuz, en önemli unsurunu oluşturmakta ve kar oranlarında yakın dönemdeki gelişmeler küresel ekonominin 2020 ve sonrasına ilişkin dinamiklerini çözümlememizde de yardımcı olacaktır.

Gelişmiş Ülkelerde Kar Oranlarının Seyri

Küresel ekonominin hegemonik merkezlerinde kar oranları gerilemekte, ya da çok yavaş artış göstermektedir. 2015'ten bu yana *sermaye net getiri oranlarındaki değişim* Almanya'da yılda yüzde -2.17; İngiltere'de yüzde -0.89; Japonya'da ise yüzde -1.49 olarak görülmektedir. Almanya'da sermayenin karlılığı yirmi seneden bu yana en düşük düzeyine gerilemiş durumdadır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği ortalaması ise yüzde -0.44 olarak hesaplanmaktadır. Bu konudaki veriler Avrupa Komisyonu veri bankası Ameco sitesinden açıklıkla izlenebilmektedir.

Kaynak: Avrupa Komisyonu, Ameco, https://ec.europa.eu/economy_finance/ameco

Burada 2015 önemli bir dönüm noktası olarak görülmelidir. Zira, 2015 itibariyle artık 2009 krizine karşı geliştirilmiş olan parasal genişlemeci tedbirler (FED'in *miktar kolaylaştırması* - *QE* operasyonları) geride kalmış ve küresel ekonominin 2009 krizi sonrası yaşamış olduğu intibak mekanizmaları tamamlanmış durumdadır. Dünya ekonomisinde faiz oranlarının *sıfır alt sınır* düzeyinde korunduğu bu dönemde, sermayenin net getirisinin hala pozitif düzeyine çekilememiş olması kapitalizmin merkezlerinde yaşanmakta olan durgunluk sürecinin ne derece keskin olduğunun da açık bir göstergesidir.

Gelişmiş ülkeler arasında sermayenin karlılığını koruyabilen tek merkezin Amerika Birleşik Devletleri olduğu gözlenmektedir. Söz konusu dönemde ABD sermayesinin net getiri oranlarındaki değişim pozitif, ancak son derece cılız düzeyde seyretmiştir (yıllık yüzde 0.12). Bu performans ise daha çok 2017 sonrasında başkan Trump'ın şirketler kesimine yönelik olarak uygulamaya koyduğu vergi teşviklerinin ve mali desteğin geçici bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Nitekim, 2018 sonrasına ilişkin Ameco verileri ABD ekonomisi için de karlılıktaki düşme eğiliminin altını çizmektedir.

ABD sermayesinin uzun dönemde karlılığı gerilemektedir

Daha uzun dönemli bir perspektif altında Amerikan ekonomisinde kar oranlarındaki gerileme eğilimi açık bir olgu olarak izlenmektedir. Aşağıdaki özet tablo bu gözlemi paylaşmaktadır.

ABD: Kar Oranı Artış Hızı, 10-Yıllık Ortalamalar			
1981-90	1991-2000	2001-2010	2011-2019
2.00	1.91	1.45	0.31

Kaynak: Avrupa Komisyonu, Ameco veri bankasından kendi hesaplamalarımız.

ABD kar oranlarında 1980'ler sonrasını yüzde 2 düzeyinde artış hızlarıyla geçtikten sonra, özellikle 2000'li yıllarda belirgin bir durgunluk içine sürüklenmiş konumdadır. 2009 krizi sonrasında 2010 ve 2011'de konjonktürel olarak gözlenen yüzde 9'luk ve 2.5'lik artışlar yerini tekrardan yüzde 1'in altındaki cılız artışlara bırakmıştır.

Kapitalizmin gelişmiş merkez ekonomilerinde kar oranlarında yaşanan söz konusu gerilemeler kuşkusuz ki etkilerini sermaye birikimi, teknolojik ilerleme ve üretkenlik kazanımları ve dolayısıyla büyüme ve bölüşüm üzerine tıkanıklar olarak kendisini belirtecektir. Bu konu üzerine olan gözlemlerimize önümüzdeki haftaki yazımda devam etmek arzusundayım.